

BIULETYN

KWARTALNY

INFORMACJE ANALITYCZNE RZĄDOWEGO CENTRUM BEZPIECZEŃSTWA – CHARAKTERYSTYKA I FORMA PRZEKAZU	3
ZAGROŻENIA ZWIĄZANE Z WYSTĄPIENIEM CHOROÓB ZAKAŻNYCH ZWIERZĄT NA TERYTORIUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ	5
AWARIA GAZOCIĄGU W JANKOWIE PRZYGODZKIM	7
NOWE REGULACJE PRAWNE W ZAKRESIE ORGANIZOWANIA EWAKUACJI OBYWATELI POLSKICH SPOZA GRANIC KRAJU	9
REGIONALNY SYSTEM OSTRZEGANIA	12
OCENA PRZYGOTOWANIA PAŃSTWA DO SEZONU ZIMOWEGO 2013/2014	13

*Z okazji Świąt Bożego Narodzenia
i nadchodzącego Nowego Roku
przekazujemy Państwu
najserdeczniejsze życzenia
– niech świąteczne dni będą ciepłe i radosne,
a Nowy Rok pełen pomysłów w życiu osobistym i zawodowym*

Wydział Analiz

Zespół redakcyjny

Biuletynu kwartalnego Wydziału Analiz RCB:

Anna Zasadzińska-Baraniewska

Martyna Olejnik

Recenzenci:

Krzysztof Malesa, Zastępca Dyrektora RCB

Grzegorz Świszcz, Szef Wydziału Analiz

Informacje analityczne Rządowego Centrum Bezpieczeństwa – charakterystyka i forma przekazu

Grzegorz Świszcz
Wydział Analiz RCB

W ramach wykonywania zadań ustawowych Rządowe Centrum Bezpieczeństwa przygotowuje cykliczne oraz doraźne opracowania z zakresu zarządzania kryzysowego i bezpieczeństwa wewnętrznego. Są to między innymi przeglądy informacji medialnych dotyczących bezpieczeństwa, raporty dobowe oraz podsumowania tygodniowe i kwartalne ujmujące w sposób problemowy najistotniejsze aspekty zarządzania kryzysowego. Ponadto w Centrum sporządzane są notatki analityczne dotyczące aktualnych lub potencjalnych zagrożeń o charakterze pozamilitarnym.

W Rządowym Centrum Bezpieczeństwa funkcjonują dwa wydziały, których zadania są szczególnie powiązane z pozyskiwaniem i weryfikowaniem bieżących informacji o stanie bezpieczeństwa narodowego. Jest to Wydział Analiz i Wydział Operacyjny. Komórki te są punktem wejściowym dla informacji o zdarzeniach i zagrożeniach; to w nich właśnie podejmowane są działania związane z przygotowaniem uruchamiania procedur zarządzania kryzysowego i obsługą informacyjną Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego (RZZK)¹.

Do głównych zadań Wydziału Analiz należy pogłębione monitorowanie, analizowanie i raportowanie bieżącej sytuacji w zakresie stanu bezpieczeństwa narodowego. Głównym celem działań analitycznych, realizowanych w ramach obsługi RZZK jest ocena możliwości wystąpienia zagrożeń i ich przewidywanego rozwoju, co umożliwi uruchomienie procedur zarządzania kryzysowego we właściwym momencie i z udziałem właściwych podmiotów. Istotnym elementem wytwarzanych analiz są wnioski oraz rekomendacje mające na celu przeciwdziałanie zagrożeniom lub minimalizowanie ich skutków.

¹ Organ opiniotwórczo – doradczy, właściwy w sprawach inicjowania i koordynowania działań podejmowanych w zakresie zarządzania kryzysowego (art. 8 i 9 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym). W skład Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego (RZZK) wchodzi:

- Prezes Rady Ministrów – przewodniczący Zespołu,
- Minister Obrony Narodowej i minister właściwy do spraw wewnętrznych - zastępcy przewodniczącego,
- minister właściwy do spraw administracji publicznej,
- Minister Spraw Zagranicznych,
- Minister Koordynator Służb Specjalnych (jeżeli został powołany),
- Inne organy administracji rządowej w zależności od potrzeb.

Zespół może obradować w trybie jawnym jak i niejawnym. Sekretarzem Zespołu jest Dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa. Prezydent może skierować również do prac Zespołu, na prawach członka, Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego lub innego przedstawiciela.

Zadania realizowane przez Wydział Analiz nie wiążą się wyłącznie z reagowaniem kryzysowym - są przyporządkowane poszczególnym fazom zarządzania kryzysowego². Przykładem może być faza przygotowania, podczas której wykonuje się analizy środowiska bezpieczeństwa, skuteczności systemu, zagrożeń oraz informacje dotyczące rekomendowanych kierunków działań w zakresie poprawy bezpieczeństwa. W fazie reagowania sporządza się analizy zaistniałej sytuacji kryzysowej, skuteczności podejmowanych i rekomendowanych działań, a także scenariusze przebiegu zagrożeń.

Źródłem informacji o zdarzeniach są głównie centra zarządzania kryzysowego i jednostki prowadzące monitoring zagrożeń. Wydział współpracuje też z wieloma instytucjami zewnętrznymi oraz ośrodkami naukowymi i badawczymi w zakresie pozyskiwania wiedzy specjalistycznej i eksperckiej³. Poza biurowymi godzinami pracy w dni robocze do godziny 19.00 prowadzony jest dyżur analityka, który podsumowuje informacje bieżące i sporządza raport dzienny.

Dla analityka Centrum kluczowa jest umiejętność weryfikowania informacji. W tym celu konieczna jest współpraca ze specjalistami z różnych dziedzin, umożliwiającą pozyskanie szczegółowej i rzetelnej wiedzy. W ramach wzajemnej wymiany informacji większość materiałów wytwarzanych w Wydziale Analiz jest przekazywana do członków Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Biura Bezpieczeństwa

² Zgodnie z art. 2 ustawy o zarządzaniu kryzysowym, zarządzanie kryzysowe to działalność organów administracji publicznej, będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej.

³ Art. 11, ust 2 ustawy o zarządzaniu kryzysowym.

Narodowego oraz wojewodów. Poniżej wymienione są przykładowe produkty Wydziału wraz z krótką ich charakterystyką:

Przegląd wydarzeń z zakresu bezpieczeństwa

Codzienny przegląd informacji medialnych z zakresu szeroko pojętego bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego, z uwzględnieniem przede wszystkim depesz PAP i IAR, informacji własnych najważniejszych dzienników (Gazeta Wyborcza, Rzeczpospolita, Dziennik Gazeta Prawna), głównych portali internetowych (Onet, Wirtualna Polska, gazeta.pl) a także portali branżowych (Wirtualny Nowy Przemysł, Centrum Informacyjne o Rynku Energii). Przegląd nie jest opracowaniem komentatorskim, ma charakter zestawienia krótkich cytatów z informacji i publikacji. Każda z informacji opatrzona jest linkiem do artykułu źródłowego, co umożliwia odbiorcy szybkie zapoznanie się z interesującą go treścią. *Przegląd* dystrybuowany jest w formie elektronicznej od poniedziałku do piątku ok. godz. 10.00.

Informacja dzienna

Powstaje po każdym dyżurze analityka. Krótkie, rzetelne podsumowanie zdarzeń zarówno krajowych jak i międzynarodowych istotnych z punktu widzenia zarządzania kryzysowego wraz z oceną i prognozą. Informacje są przekazywane m.in. do doradców i asystentów ministrów – członków RZZK, centrów zarządzania kryzysowego, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz Biura Bezpieczeństwa Narodowego.

Informacja tygodniowa. Zagrożenia – skutki – ocena

Opracowywana w każdy poniedziałek w godzinach przedpołudniowych stanowi podsumowanie minionego tygodnia (poniedziałek – niedziela). Obejmuje stwierdzone zdarzenia/zagrożenia krajowe (na podstawie raportów z centrów zarządzania kryzysowego wojewodów, ministerstw i służb oraz źródeł otwartych) wraz z oceną ich znaczenia i skutków, a także informacje o zdarzeniach prognozowanych w nadchodzącym tygodniu. W szczególnie uzasadnionych przypadkach w *Informacji tygodniowej* ujęte są także zdarzenia prognozowane z większym wyprzedzeniem. Materiał zawiera także część międzynarodową, w której zawarte są najważniejsze zdarzenia zagraniczne, w oparciu o dobowe raporty Centrum Operacyjnego MSZ. Materiał rozsyłany jest w formie elektronicznej do członków Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego w każdy poniedziałek ok. godz. 16.00.

Notatki analityczne

Przygotowywane w zależności od sytuacji (zdarzenie, potencjalne zagrożenie) krótkie opracowania

o charakterze informacji analitycznych lub analiz decyzyjnych. W miarę możliwości zawierają wnioski i rekomendacje działań. *Notatki analityczne* dotyczą istotnych zdarzeń/zagrożeń krajowych lub zagranicznych, o ile mogą one mieć wpływ na bezpieczeństwo kraju lub obywateli polskich za granicą. Przekazywane są Dyrektorowi RCB, a następnie, zależnie od tematyki i zapotrzebowania, trafiają do Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Ministra Administracji i Cyfryzacji lub Ministra Spraw Wewnętrznych. Przy opracowywaniu notatek analitycznych Wydział Analiz korzysta z konsultacji z ekspertami zewnętrznymi (np. w zakresie zagrożeń naturalnych, zdrowotnych czy skażeń).

Biuletyn analityczny

Kwartalne opracowanie podsumowujące w pogłębionej formie najważniejsze wydarzenia z obszaru bezpieczeństwa. Zawiera relacje o zdarzeniach kryzysowych i zagrożeniach wraz z komentarzem analitycznym a także informacje o projektach realizowanych przez administrację publiczną, które mają bezpośredni wpływ na zarządzanie kryzysowe, rozumiane jako element bezpieczeństwa narodowego. W miarę możliwości w *Biuletynie analitycznym*, wskazywane są wnioski istotne dla zapobiegania sytuacjom kryzysowym oraz minimalizowania ich skutków. *Biuletyn analityczny* rozsyłany jest w formie elektronicznej do członków Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, wojewodów, marszałków oraz wszystkich centrów zarządzania kryzysowego poszczególnych służb i instytucji na szczeblu centralnym.

Raport dobowy

Powstaje w Wydziale Operacyjnym, który całodobowo monitoruje potencjalne zagrożenia. Każdego dnia przed godz. 8.30 rano Raport Dobowy jest rozsyłany do ponad 80 organów i struktur zarządzania kryzysowego w Polsce. Stanowi syntetyczne podsumowanie informacji o zdarzeniach krajowych, odnotowanych w ciągu ostatniej doby na terenie kraju, a także zdarzeniach zagranicznych, które mogą się przekładać na sytuacje kryzysowe w Polsce. Przedstawia także krótkoterminową prognozę zagrożeń.

Forum współpracy analitycznej

W dniu 23 października br. w siedzibie Rządowego Centrum Bezpieczeństwa odbyło się spotkanie przedstawicieli komórek analitycznych urzędów centralnych i służb uczestniczących w systemie zarządzania kryzysowego. Była to pierwsza tego typu inicjatywa, w której udział wzięli analitycy Ministerstw: Spraw Wewnętrznych, Administracji i Cyfryzacji, Obrony Narodowej, Spraw Zagranicznych, Gospodarki

oraz Agencji Wywiadu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Komendy Głównej Policji, Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej, Komendy Głównej Straży Granicznej oraz Biura Bezpieczeństwa Narodowego. Ideą podejmowanych przez Wydział Analiz RCB tego typu działań jest stworzenie forum współpracy analitycznej w zakresie wymiany informacji o zagrożeniach. Podczas spotkania zaprezentowano informacje na temat realizowanych zadań oraz

wykonywanych opracowań analitycznych w poszczególnych resortach. Po wykonaniu w RCB analizy obszarów potencjalnej współpracy w zakresie wymiany opracowywanych dokumentów analitycznych, zorganizowane zostanie kolejne spotkanie mające na celu uszczegółowienie dalszych działań w ramach przedsięwzięcia.

KOMENTARZ

Wiarygodne i aktualne informacje analityczne są podstawą do właściwej oceny sytuacji, podejmowania skutecznych decyzji oraz prowadzenia efektywnej polityki informacyjnej. Sprawne analizowanie zdarzeń oraz właściwe formułowanie wniosków i rekomendacji odbywa się jednak pod dużą presją czasu i wymaga wysokich kompetencji analitycznych. Zainicjowana przez RCB wymiana dobrych praktyk w obszarze informowania o zagrożeniach przyczyni się do doskonalenia wykorzystywanych do tego produktów analitycznych.

Zagrożenia związane z wystąpieniem chorób zakaźnych zwierząt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Lek wet. Krzysztof Jażdżewski
Zastępca Głównego Lekarza Weterynarii

Wystąpienie chorób zakaźnych zwierząt na terytorium każdego państwa wiąże się ze znacznymi stratami finansowymi, gospodarczymi i społecznymi. Straty finansowe związane są przede wszystkim z koniecznością ponoszenia przez budżet państwa kosztów zwalczania choroby, na które składają się między innymi: przeprowadzanie dochodzeń w celu ustalenia źródeł i transmisji infekcji z gospodarstwa (ogniska), skomplikowane badania laboratoryjne, wybijanie zwierząt i ich utylizacja, wypłaty odszkodowań, przeprowadzanie dezynfekcji, wizyty kontrolne w gospodarstwach znajdujących się w obszarach ustanowionych jako zagrożone (tzw. zapowietrzonych) i strefie buforowej wokół ogniska choroby.

Działania podejmowane w przypadku wystąpienia chorób zakaźnych nie dotyczą wyłącznie służb weterynaryjnych, ale także pozostałej wojewódzkiej administracji zespolonej, która m. in. uczestniczy w dezynfekcji oraz wspomaga zabezpieczanie obszaru dotkniętego chorobą przed nielegalnym przewożeniem zakażonych zwierząt lub produktów.

Straty gospodarcze związane są z czasowymi ograniczeniami w obrocie towarów objętych embargiem handlowym oraz różnymi innymi sankcjami, chociażby w transporcie zwierząt i towarów. Szczególnie dotkliwe są restrykcje importowe dla państw, w których eksport środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego stanowi istotną część bilansu handlowego z krajami trzecimi. Polski eksport mięsa i produktów mleczarskich wyniósł w pierwszym półroczu 2013 r. ok. 1,7 mld EUR, co plasuje nas w czołówce krajów eksportujących ten rodzaj towarów w Unii Europejskiej.

Skutki społeczne wystąpienia choroby zakaźnej u zwierząt są trudno policzalne, ale bardzo ważne w ogólnym bilansie strat jakie ponosi społeczeństwo w takiej sytuacji. Należy tu wziąć pod uwagę wpływ masowego wybijania zwierząt na stan psychiczny ich właścicieli, co w szczególności dotyczy hodowców, którzy często całymi latami prowadzili dobór genetyczny zwierząt w swoich gospodarstwach. Możemy też mieć do czynienia z problemami spłaty kredytów zaciągniętych na prowadzenie hodowli. Nawet rekompensata w postaci odszkodowania nie jest wówczas w stanie wyrównać poniesionych strat. Ponadto porażka hodowcy związana z niemożnością uchronienia zwierząt przed wystąpieniem choroby może być przyczyną depresji a w skrajnych przypadkach prowadzić nawet do prób samobójczych¹.

¹ Anglia 2001 r. – epidemia pryszczycy.

Warto również zwrócić uwagę na obserwowaną w przypadkach gąbczastej encefalopatii bydła (BSE) zmianę zachowań konsumentów, którzy po ujawnieniu informacji o wystąpieniu choroby zakaźnej, w szczególności zoonozy², natychmiast powstrzymują się przed zakupem określonych produktów, a także wykazują tendencję do nadmiernej reakcji na kreowane wiadomości dotyczące zagrożenia ich zdrowia. Przykładem tego typu zachowań może być światowa „psychoza” dotycząca tzw. świńskiej grypy, która jak się okazało nie miała nic wspólnego z mitycznym zakażaniem się ludzi od świń śmiertelną gripą.

Należy jednak mieć na uwadze, że występują choroby zakaźne zwierząt, które mają wpływ na zdrowie ludzi. Przykładami mogą być rozprzestrzeniające się wyłącznie w odpowiednich warunkach niektóre rodzaje grypy ptaków, Gorączka Zachodniego Nilu, węglik, czy często niedoceniana w Polsce wścieklizna. W takich

przypadkach oprócz zaangażowania służb weterynaryjnych państwo musi być przygotowane na koszty związane z odpowiednim zabezpieczeniem medycznym dokonywanym przez służby podległe Ministrowi Zdrowia.

Można zatem podsumować, że wielowymiarowe negatywne skutki wybuchu choroby zakaźnej np. w Polsce wymagają właściwego przygotowania zarówno merytorycznego, organizacyjnego jak i finansowego wszystkich służb i inspekcji zaangażowanych w zwalczanie choroby. Takie przygotowanie realizuje się poprzez tworzenie planów gotowości na wypadek wybuchu najistotniejszych chorób zakaźnych oraz organizowanie ćwiczeń, które mają za zadanie ocenę wdrożenia działań w sytuacji kryzysowej.

KOMENTARZ

Z tych właśnie przyczyn dwie instytucje - Główny Lekarz Weterynarii oraz Rządowe Centrum Bezpieczeństwa - podjęły się organizacji w 2013 r. ogólnopolskiego ćwiczenia pod kryptonimem „Liber 2013”. Celem przedsięwzięcia było sprawdzenie gotowości polskich służb na wypadek stwierdzenia afrykańskiego pomoru świń, jednej z zakaźnych chorób trzody chlewnej, która jest niezwykle groźna dla tego gatunku zwierząt i spełnia - poza charakterem zoonozy - wszystkie podane wcześniej kryteria dotyczące skutków jej wystąpienia w Polsce.

Ćwiczenie, które objęło swoim zasięgiem kilka województw, granicę zewnętrzną RP oraz przygraniczne landy Niemiec trwało 5 dni i zawierało w swoim scenariuszu prawie wszystkie potencjalne zdarzenia jakie mogą wystąpić w czasie trwania epizootii. Podkreślić należy, że wnioski wypływające z przebiegu tak zorganizowanych ćwiczeń są niezwykle przydatne w dalszym planowaniu gotowości do zdarzeń realnych. Najważniejszym z nich jest komunikacja międzyinstytucjonalna i koordynacja, która nie zawsze jest odpowiednio skoordynowana.

² Choroba odzwierzęca przenoszona na ludzi.

Awaria gazociągu w Jankowie Przygodzkim

Waldemar Maszenda
Wydział Analiz RCB

14 listopada 2013 roku w Jankowie Przygodzkim doszło do rozszczelnienia i pożaru gazociągu relacji Gustorzyn – Odolanów (pochodzącego z 1977 roku, o średnicy 0,5 m). W wyniku incydentu zginęły 2 osoby, 13 zostało rannych, zniszczeniu uległo 10 budynków mieszkalnych. Prokuratura rozpoczęła śledztwo pod kątem możliwości popełnienia przestępstwa doprowadzenia do zdarzenia zagrażającego życiu i zdrowiu wielu osób oraz zniszczenia mienia znacznej wartości. Uszkodzenie gazociągu nastąpiło podczas prac ziemnych z użyciem ciężkiego sprzętu (koparki).

Przebieg zdarzenia – relacja GAZ-SYSTEM

- O godz. 13:35 otrzymano informację od dyspozytora Zakładu Gazowniczego w Kaliszu o zgłoszeniach mieszkańców Jankowa Przygodzkiego informujących o wybuchu gazu. Na miejsce awarii skierowano służby Terenowej Jednostki Eksploatacji w Kaliszu. Ustalono, że uszkodzeniu uległ gazociąg DN 500 relacji Odolanów-Gustorzyn, w pobliżu którego zlokalizowany jest równoległy gazociąg DN 400 i prowadzona jest przez zewnętrznego wykonawcę na zlecenie spółki Gaz-System nowa inwestycja (gazociąg DN 700). Ustalono, że w wyniku zdarzenia są osoby poszkodowane (w tym ofiary śmiertelnie) oraz, że zniszczeniu uległy budynki będące w bezpośrednim sąsiedztwie gazociągu.
- Służby dyspozytorskie spółki podjęły decyzję o odcięciu miejsca awarii od zasilania gazem ziemnym celem minimalizacji zagrożenia. Wprowadzono działania mające na celu zapewnienie ciągłości dostaw gazu dla odbiorców.
- Informacja o awarii była na bieżąco przekazywana do Wielkopolskiego Centrum Zarządzania Kryzysowego oraz PSG O/Poznań – nawiązano kontakt z lokalnymi służbami uczestniczącymi w akcji ratowniczej oraz lokalnym sztabem zarządzania kryzysowego.
- Służby eksploatacyjne podjęły decyzję o sposobie usuwania awarii i zadysponowały specjalistycznym sprzętem i technologią będącą na wyposażeniu spółki. Na bieżąco współpracowano ze służbami ratowniczymi, celem ustaleniem zakresu czynności niezbędnych do bezpiecznego ugaszenia płomienia.

- Równoległe z działaniami podejmowanymi na miejscu zdarzenia, Prezes GAZ-SYSTEM powołał sztab zarządzania kryzysowego.
- Na miejsce zdarzenia zostali oddelegowani przedstawiciele władz spółki – członek zarządu ds. technicznych i eksploatacji, dyrektor pionu eksploatacji, z-ca dyrektora pionu eksploatacji oraz dyrektor pionu BHP i ppoż.
- W akcji uczestniczyli pracownicy służb eksploatacyjnych oddziałów spółki w Poznaniu, Rembelszczyźnie i Wrocławiu. Akcję prowadzono z użyciem specjalistycznego sprzętu i technologii zapewniających bezpieczne ugaszenie pożaru (tzw. balonowanie i azotowanie odcinków gazociągu).

Zasady, procedury eksploatacji i kontroli sieci przesyłowej zarządzanej przez GAZ-SYSTEM

GAZ-SYSTEM wyjaśnia, że czynności eksploatacyjne związane z utrzymaniem systemu przesyłowego są realizowane w oparciu o obowiązujące przepisy oraz wewnętrzny zbiór procedur i instrukcji eksploatacji sieci przesyłowej. Zgodnie z Procedurą „Warunki techniczne eksploatacji sieci przesyłowej” podstawowe czynności kontrolne trasy gazociągu i części nadziemnej wykonywane są co najmniej jeden raz w kwartale. Należą do nich między innymi kontrola gazociągu z powietrza (tzw. obloty), kontrola trasy i uzbrojenia nadziemnego (zespoły zaporowo upustowe, kolumny, słupki znacznikowe), kontrola pracy urządzeń ochrony przeciwkorozyjnej. Ponadto, co najmniej raz do roku, wykonywane są badania i pomiar głębokości posadowienia gazociągu. W przypadku gazociągu w Jankowie Przygodzkim wszystkie ww. czynności eksploatacyjne były wykonywane zgodnie z procedurami GAZ-SYSTEMU.

Zasady wyłaniania wykonawców przez GAZ-SYSTEM

GAZ-SYSTEM jest zamawiającym w rozumieniu ustawy *Prawo Zamówień Publicznych* i wyboru wykonawców dokonuje na podstawie tej ustawy. Inwestycje gazownicze wykonywane są zgodnie z prawem obowiązującym w kraju – odpowiednimi normami, standardami Operatora Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM i Izby Gospodarczej Gazownictwa.

W przypadku robót budowlanych urządzeń gazowych o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wykonawcy, którzy w okresie ostatnich pięciu latach zrealizowali jedno zamówienie polegające na budowie rurociągu do paliw płynnych lub gazowych o ciśnieniu minimum 6,3 MPa z rur stalowych o średnicy 500 mm lub większej i o długości co najmniej 20 km. Muszą również posiadać certyfikowany system zarządzania jakością w zakresie spawalnictwa (EN 3834-2 lub równoważny) oraz budowy sieci gazowych, BHP i ochrony środowiska. Kierownik budowy powinien posiadać uprawnienia, o których mowa w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane*.

Uregulowania prawne – nieprawidłowości stwierdzone przez NIK

Nowelizacją ustawy – *Prawo budowlane* z dnia 27 marca 2003 r. zawiera nowe regulacje prawne zwiększające zakres zadań organów nadzoru budowlanego. Wprowadzono m.in. zasadę przeprowadzania obowiązkowej kontroli budowy, obowiązek wydawania decyzji o pozwoleniu na użytkowanie, a także załatwianie spraw administracyjnych dotyczących skarg.

Wyniki kontroli NIK „*Funkcjonowanie nadzoru budowlanego*”¹ (informacja z marca 2006 r.) wskazały, że struktura organizacyjna organów nadzoru budowlanego nie zapewniła pełnej realizacji zadań określonych przepisami ustawy. Szczególnie na szczeblu powiatowym, działania inspektorów nadzoru budowlanego nie doprowadziły do skutecznego eliminowania nieprawidłowości w procesie budowlanym. Kolejne kontrole NIK, przeprowadzane w latach 2007-2010, stwierdziły brak istotnych zmian w tym zakresie.

Awaryjne gazociągów

Spośród ponad 1850 poważnych wypadków w sektorze energetycznym, które miały miejsce na całym świecie w ostatnich trzydziestu latach ubiegłego wieku (1970-2000), około 7 proc. stanowiły wypadki

w sektorze gazowym². Ich struktura wskazuje, że za największą część zdarzeń odpowiadają: dystrybucja lokalna (41,6 proc.), przesył regionalny (18,6 proc.), przesył na duże odległości (casus awarii w Jankowie Przygodzkim) – (19,7 proc.).

Obecnie stosowane rozwiązania techniczne w nowych gazociągach, w tym zaawansowany monitoring, dają dużo większą niż dawniej gwarancję bezpieczeństwa i bezusterkowego użytkowania oraz szybkiej reakcji na pojawienie się awarii. Większość gazociągów to jednak instalacje stare, nawet kilkudziesięcioletnie. Przewidywany wiek ich eksploatacji i technicznej sprawności szacowany jest zwykle na kilkadziesiąt lat³. Z ogólnościowych danych statystycznych wynika również, że najczęściej do uszkodzenia gazociągu dochodzi podczas prac remontowych, a mechaniczne uszkodzenia w postaci wgniecień, pęknięć, przerwań spawów są wynikiem źle zaplanowanych lub wykonanych prac budowlano-inżynierskich czy też remontowych.

Przykłady awarii gazociągów na terenie Polski w ostatnich latach:

- **27.11.2013.** W miejscowości Samwodzie (gm. Kozienice) w czasie prac polowych doszło do uszkodzenia gazociągu – rura z gazem była zakopana tuż pod ziemią. Dzięki szybkiej interwencji nie doszło do wybuchu gazu. Miejsce awarii znajdowało się 200 metrów od najbliższych zabudowań. Uszkodzona instalacja miała 12,5 centymetra średnicy, a gaz miał ciśnienie trzech atmosfer. Postępowanie wszczęte przez policję wykaże z jakich przyczyn rura gazowa została zakopana tak płytko pod ziemią.
- **17.11.2013.** Awaria gazociągu w rejonie Klimontowa (woj. świętokrzyskie). Prace geologiczne związane z budową ścieżki rowerowej spowodowały rozszczelnienie gazociągu, nie doszło do wybuchu gazu. Ewakuowano czasowo 18 osób z pobliskich domów.
- **15.11.2013.** Podczas wykopów pod fundamenty domu w Chociczy (woj. wielkopolskie) uszkodzony przez koparkę został gazociąg średniego ciśnienia (o średnicy 65 mm i ciśnieniu 3 atm), wybuchł pożar, ewakuowanych zostało czasowo 30 osób z okolicznych domów.

¹ Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania nadzoru budowlanego – marzec 2006 r. – Nr ewid. 28/2006/P05106/KSR.

² „Poważne uszkodzenia gazociągów i ich skutki”, Andrzej Rusin, Katarzyna Stolecka. Rynek Energii nr 6/2009.

³ Na przykład okres technicznej sprawności oddanego niedawno do eksploatacji gazociągu północnego ułożonego na dnie Morza Bałtyckiego szacowany jest na 50 lat.

- **11.09.2013.** Podczas prac budowlanych rozszczelnił się gazociąg wysokiego ciśnienia (pół metra średnicy, 60 atm) w Dormowie (woj. wielkopolskie). Doszło do eksplozji, której skutki nie były tak tragiczne jak w Jankowie Przygodzkim, ponieważ gazociąg był oddalony od siedzib ludzkich o 200 metrów. Na czas gaszenia pożaru i usuwania skutków eksplozji ewakuowano mieszkańców Dormowa i sąsiedniej wsi Głazewo. Wg informacji medialnych prace budowlane przy tym gazociągu prowadziła firma ZRUG, która była również wykonawcą prac w Jankowie Przygodzkim.
- **30.11.2010.** W wyniku awarii sieci gazowej w Zielonej Górze jedna osoba zginęła, a siedem zostało rannych. Z trzech osiedli ewakuowano 6,5 tys. mieszkańców. Straż pożarna otrzymała kilkadziesiąt zgłoszeń o wybuchach gazu w kuchenkach. W instalacji nastąpił gwałtowny wzrost ciśnienia gazu. Rokiem więzienia w zawieszeniu sąd ukarał pracownika zakładu gazowniczego z Zielonej Góry, który uznany został za winnego doprowadzenia do awarii.

KOMENTARZ

Kilka tygodni po tragicznej awarii w Jankowie Przygodzkim prokuratura stwierdziła, że przyczyną zgonu dwóch pracowników firmy prowadzącej prace ziemne przy budowie nowej nitki gazociągu, były obrażenia termiczne. Prokuratorzy czekają na opinie biegłych z dziedziny metalurgii, pożarnictwa i gazownictwa, które wykażą, czy firma dokonująca prac budowlanych dochowała wszelkiej staranności i miała wymagane uprawnienia, a jej pracownicy odpowiednie kwalifikacje oraz przeszkolenie.

Nowe regulacje prawne w zakresie organizowania ewakuacji obywateli polskich spoza granic kraju

Anna Zasadzińska-Baraniewska
Wydział Analiz RCB

W związku z zadaniami administracji rządowej dotyczącymi organizacji ewakuacji obywateli RP spoza granic kraju w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej oraz zgodnie z rekomendacją Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego (przyjętą na posiedzeniu 25.04.2013 r.), Minister Spraw Zagranicznych przygotował projekt zarządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie powołania zespołu, którego zadaniem będzie opracowanie procedur i planów działania w przedmiotowym zakresie. Aktualnie zarządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie powołania Zespołu do spraw ewakuacji obywateli Rzeczypospolitej Polskiej spoza granic kraju jest na etapie konsultacji międzyresortowych. Mając na uwadze m. in. najnowsze dane organizatorów turystyki, wskazujące na wzrostowy trend w sprzedaży imprez wyjazdowych, a także analizę najchętniej wybieranych przez Polaków kierunków, szybkie wprowadzenie takich regulacji wydaje się zdecydowanie uzasadnione i pożądane.

Artykuł 36 Konstytucji RP stwierdza, że *podczas pobytu za granicą obywatel polski ma prawo do opieki ze strony Rzeczypospolitej Polskiej*. Działania w sytuacjach nadzwyczajnych poza granicami kraju są jednym ze statutowych obowiązków służby zagranicznej i wypełnia je Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Zgodnie z zapisami Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego (KPZK) minister właściwy do spraw zagranicznych realizuje zadania z zakresu przeciwdziałania zagrożeniom dla obywateli polskich poza granicami RP oraz organizuje przedsięwzięcia dotyczące ewakuacji z terenów zagrożonych osób, które nie mogą wrócić do kraju wskutek zaistniałych

nieprzewidzianych okoliczności. W rozumieniu projektu, sytuacja nadzwyczajna ma miejsce wtedy, gdy w sposób nagły i nieprzewidywalny powstaje poważne zagrożenie dla życia lub zdrowia obywateli polskich za granicą, spowodowane klęskami żywiołowymi, epidemiami, katastrofami komunikacyjnymi, aktami terroryzmu lub innymi zdarzeniami. Oprócz MSZ uczestnikami działań są Minister Spraw Wewnętrznych, Minister Obrony Narodowej, Minister Zdrowia, minister właściwy ds. transportu - obecnie Minister Infrastruktury i Rozwoju, Minister Finansów, Minister Pracy i Polityki Społecznej, Szef Agencji Wywiadu, Szef Agencji Bezpieczeństwa

Nowe regulacje prawne w zakresie organizowania ewakuacji obywateli polskich spoza granic kraju

Wewnętrznego, Dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa oraz Wojewoda.

Projekt zarządzenia przewiduje powołanie Zespołu do spraw ewakuacji obywateli Rzeczypospolitej Polskiej spoza granic kraju, jako organu pomocniczego Prezesa Rady Ministrów. Do zadań Zespołu należeć będzie opracowywanie procedur i planów ewakuacji Polaków w przypadku wystąpienia sytuacji nadzwyczajnej poza granicami RP oraz, co trzeba podkreślić, zapewnienie stanu gotowości do prowadzenia działań w tym zakresie. Zgodnie z dokumentem, procedury ewakuacji określają szczegółowe zadania, mechanizmy wdrożenia oraz wykonawców i doprecyzowują zadania realizowane przez poszczególne instytucje, będące uczestnikami przewidzianej w KPZK procedury *Organizacji ewakuacji z obszarów zagrożonych*. Z kolei plany ewakuacji stanowią szczegółowe opracowania niezbędne do organizacji i przeprowadzenia przedsięwzięcia, z uwzględnieniem precyzyjnych wytycznych takich jak wskazanie miejsc zbiórki, dróg, środków transportu i sposobów ewakuacji. Przy opracowywaniu planów uwzględniana jest analiza zagrożenia, a także inne dostępne dokumenty i zobrazowania.

Zgodnie z projektem, Zespołem kieruje przewodniczący, którym jest minister właściwy do spraw zagranicznych (lub wskazany przez niego sekretarz bądź podsekretarz stanu), a wiceprzewodniczącym jest minister właściwy do spraw wewnętrznych (lub wskazany przez niego sekretarz bądź podsekretarz stanu). W skład Zespołu jako członkowie wchodzi: Minister Obrony Narodowej, ministrowie właściwi ds. administracji publicznej, finansów publicznych, transportu, budownictwa i gospodarki morskiej oraz zdrowia, Dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Szef Agencji Wywiadu, Szef Służby Wywiadu Wojskowego, Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz dyrektor komórki organizacyjnej Ministerstwa Spraw Zagranicznych odpowiedzialnej za zarządzanie informacją kryzysową w ministerstwie. Sekretarzem Zespołu jest dyrektor Departamentu Konsularnego MSZ. Przewodniczący do udziału w pracach może zaprosić ekspertów, którzy dysponują głosem doradczym, natomiast organy administracji rządowej oraz podległe jednostki organizacyjne, na wniosek przewodniczącego udzielają Zespołowi pomocy w ramach swoich kompetencji, w szczególności przedstawiają niezbędne informacje i dokumenty.

Omawiając projekt zarządzenia powołującego Zespół podkreślić należy, że wśród przyczyn potencjalnej sytuacji nadzwyczajnej wskazane zostały zarówno

zjawiska trudne do przewidzenia, takie jak klęski żywiołowe czy katastrofy komunikacyjne, jak również takie, których prawdopodobieństwo można w pewnym stopniu określić analizując sytuację w danym regionie, w tym akty terroryzmu czy inne zdarzenia wynikające np. z lokalnych konfliktów.

W tym kontekście wśród kierunków turystycznych wybieranych przez Polaków jako cele podróży wypoczynkowych, co najmniej dwa wywołać muszą refleksję pod względem zapewnienia warunków bezpieczeństwa - są to Egipt i Tunezja. Wyjazdy do Egiptu w sezonie 2013/2014 oferują wszyscy najwięksi touroperatorzy (9 biur – Itaka, TUI Polska, Rainbow Tours, Neckermann Polska, Wezyr Holidays, Alfa Star, Sun&Fun, Exim Tours, Ecco Holidays), a imprezy w Tunezji połowę z nich (5 biur – Itaka, Neckermann Polska, Alfa Star, Sun&Fun, Exim Tours).

Na uwagę zasługuje zwłaszcza popularność Egiptu, który już tradycyjnie ze względu na stosunkowo przystępne ceny i atrakcyjne warunki cieszy się dużym uznaniem polskich turystów. Wyraźnie widać też, że kraj ten wraca do łask po chwilowym spadku sprzedaży, związanym z gwałtownym przesileniem politycznym w lecie 2013 r. Zgodnie z najnowszym (11.12.2013) opublikowanym raportem Polskiego Związku Organizatorów Turystyki (PZOT), sporządzanym na podstawie rezerwacji dokonywanych w biurach podróży, Egipt jest jednym z najchętniej wybieranych kierunków turystycznych w sezonie zimowym i letnim. Ze sprzedażą na poziomie 15,2 proc. plasuje się na trzecim miejscu za Grecją i Turcją. Jako preferowane przez Polaków miejsce wypoczynku wyprzedza zarówno Hiszpanię jak i Włochy czy Portugalię. Odnotować też należy, że zaktualizowane 26 listopada 2013 r. przez MSZ ostrzeżenie dla podróżujących do Egiptu, uznaje za możliwe z punktu widzenia bezpieczeństwa obywateli wyjazdy zorganizowane z Polski do egipskich ośrodków turystycznych nad Morzem Czerwonym, jednocześnie kategorycznie ostrzegając przed wszelkimi wyjazdami indywidualnymi oraz grupowymi poza ośrodki turystyczne, a szczególnie do Gubernatorstwa Północnego Synaju, ze względu na znaczny wzrost działalności grup przestępczych i ataków terrorystycznych. MSZ złagodził również rekomendację dotyczącą wyjazdów do Egiptu z wydanej w sierpniu br. „nie podróżuj” do listopadowej „ostrzegamy przed podróżą”, co zostało dość powszechnie przyjęte przez branżę turystyczną jako powrót do względnie stabilnej sytuacji. Zbiegło się to z odwołaniem obowiązującego w tym kraju od sierpnia stanu wyjątkowego (13.11.2013). Zaznaczyć jednak należy, że zgodnie z zapowiedziami tymczasowych władz, w połowie stycznia (14-15.01.2014) w Egipcie

ma odbyć się referendum nad nową konstytucją, która m. in. odwołuje postanowienia o charakterze wyznaniowym (islamistycznym) wprowadzone do ustawy zasadniczej za czasów obalonego w lipcu prezydenta Mohammeda Mursiego, a także przyznaje jeszcze większą niż obecnie autonomię armii oraz w określonych przypadkach przewiduje możliwość sądenia cywilów przez sądy wojskowe. Nie można wykluczyć, że powszechne referendum nad przyjęciem nowej konstytucji, do udziału w którym uprawnionych jest 50 mln. Egipcjan, spowoduje wzrost napięcia, a w pesymistycznym scenariuszu może wpłynąć destabilizująco na stan bezpieczeństwa nie tylko w największych egipskich miastach. Dodać trzeba, że 8 stycznia 2014 r. ma odbyć się druga rozprawa w rozpoczętym na początku listopada (a następnie odroczonym na dwa miesiące) procesie byłego prezydenta Mursiego i 14 współoskarżonych podobnie jak on związanych z Bractwem Muzułmańskim. Byłemu prezydentowi zarzuca się podżeganie do zabójstwa uczestników opozycyjnej demonstracji w grudniu 2012 roku, za co grozi kara śmierci. Zaznaczyć należy, że odsunięcie od władzy Mursiego, a następnie kroki podejmowane przez tymczasowe władze przeciwko Bractwu Muzułmańskiemu, spowodowały wzrost napięcia na Półwyspie Synaj, gdzie islamistyczne bojówki kilkakrotnie zaatakowały cele egipskich sił bezpieczeństwa – wojska i policji. Północna część półwyspu uznawana jest za bazę sił islamistycznych, wrogich wobec obecnych władz kraju.

Z punktu widzenia bezpieczeństwa obywateli polskich podróżujących do Tunezji, sytuacja rysuje się nieco inaczej. Przede wszystkim kraj ten, borykający się

z problemami i napięciami wewnętrznymi w zasadzie od 2011 r., kiedy zapoczątkował serię przemian, ale też niepokojów w państwach arabskich, wyraźnie spadł w turystycznych rankingach popularności. Kryzys pogłębił się w ostatnich miesiącach, gdy po lipcowym zabójstwie opozycyjnego polityka, Tunezja pogrążyła się w strajkach, protestach i zamieszkach, co spowodowało nawet czasowe wstrzymanie połączeń lotniczych z tym krajem. Pod koniec października, w sytuacji narastających niepokojów w tunezyjskich miastach oraz aktów przemocy, takich jak zamach samobójczy w turystycznej miejscowości Sousse, Ministerstwo Spraw Zagranicznych wydało ostrzeżenie przed podróżą do Tunezji, rekomendując jednocześnie zachowanie szczególnej ostrożności oraz bezwzględne respektowanie zaleceń miejscowych władz, służb porządkowych i odpowiedzialnych za bezpieczeństwo ośrodków hotelowych. Wszystko to miało wpływ na rynek usług turystycznych. Według cytowanego już raportu PZOT, sprzedaż wyjazdów do Tunezji oscyluje wokół 3 procent, czyli jest znacząco mniejsza niż w przypadku Egiptu. W dalszym ciągu jednak Polacy chętniej wybierają Tunezję niż np. Portugalie (2,1 procent), na co wpływ najpewniej mają proponowane ceny. Analizując sytuację w Tunezji, gdzie z trudem formowany rząd przejściowy ma pokierować krajem aż do zapowiedzianych na 2014 r. wyborów powszechnych, można wnioskować, że warunki bezpieczeństwa w tym regionie jeszcze przez wiele miesięcy wymagać będą wnikliwego monitorowania.

KOMENTARZ

Projektowane zarządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie powołania Zespołu do spraw ewakuacji obywateli Rzeczypospolitej Polskiej spoza granic kraju stanowi istotny element w stworzeniu mechanizmów realizacji procedury ewakuacji obywateli polskich z zagranicy zawartej w Krajowym Planie Zarządzania Kryzysowego. Podkreślić należy, że Zespół taki działałby w sposób stały (zgodny z przyjętym harmonogramem), co umożliwiłoby wypracowanie rozwiązań organizacyjno-technicznych o charakterze ramowym, niezależnie od procedur dedykowanych, dostosowanych do konkretnych regionów geograficznych i specyfiki zagrożeń. Celem proponowanego dokumentu jest, co podkreślono w uzasadnieniu, stworzenie mechanizmów skutecznej koordynacji działań instytucji państwowych w zakresie prowadzenia akcji pomocy dla obywateli polskich znajdujących się poza granicami kraju w sytuacji zagrażającej ich bezpieczeństwu, zdrowiu czy życiu. Służyć ma temu wypracowanie techniki działań przy przygotowaniu ewakuacji z wykorzystaniem najnowszych rozwiązań organizacyjnych, geoinformatyki oraz nowoczesnych technik zbierania i opracowywania danych. Wprowadzenie rozwiązań funkcjonalnych i utworzenie stałej płaszczyzny współpracy decyzyjno – wykonawczej między uczestnikami procedury stanowić będzie niezbędny element umożliwiający właściwe i skuteczne reagowanie w razie zaistnienia sytuacji kryzysowej stwarzającej realne zagrożenie dla Polaków przebywających za granicą.

Regionalny System Ostrzegania

Wojciech Radecki

Departament Zarządzania Kryzysowego i Systemu Powiadamiania Ratunkowego
Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji

Regionalny System Ostrzegania to powstające z inicjatywy Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji we współpracy z Telewizją Polską innowacyjne rozwiązanie mające na celu informowanie społeczeństwa o zagrożeniach. Obecnie w fazie testów bierze udział pięć województw. Do końca sierpnia 2014 r. system swoim zasięgiem ma objąć cały kraj.

Geneza powstania RSO

Wzorując się na rozwiązaniu przyjętym w województwie lubuskim, w ramach inicjatywy Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji we współpracy z Telewizją Polską uruchomiono pilotaż Regionalnego Systemu Ostrzegania (RSO) - usługi umożliwiające powiadamianie obywateli o lokalnych zagrożeniach zarówno na stronach internetowych urzędów wojewódzkich, jak i w naziemnej telewizji cyfrowej, w naziemnym multipleksie cyfrowym MUX-3 w programach regionalnych: w standardzie HbbTV, w telegazecie, z wykorzystaniem napisów DVB, a także w aplikacjach telefonicznych. Poprzez RSO rozpowszechniane są również poradniki postępowania w sytuacjach kryzysowych.

Etapy wdrażania RSO na terenie kraju

Aktualnie pilotaż RSO przeprowadzany jest w 5 województwach (lubuskie, mazowieckie, podlaskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie). System ma być sukcesywnie rozszerzany i wdrażany we wszystkich województwach do końca sierpnia 2014 roku. Tym samym obejmie on swym zasięgiem cały kraj. Drugi etap wdrożenia realizowany będzie do końca pierwszego kwartału 2014 r. w województwach: dolnośląskim, lubelskim, małopolskim i podkarpackim. Trzeci etap obejmie świadczenie usługi w województwach: łódzkim, opolskim, śląskim i świętokrzyskim i zakończy się do 30 czerwca 2014 r. Natomiast ostatni, czwarty etap, realizowany w województwach: kujawsko-pomorskim, pomorskim i warmińsko-mazurskim zakończy się do 31 sierpnia 2014 r.

Opis działania systemu

Komunikat (ostrzeżenie) generowany jest przez wojewódzkie centrum zarządzania kryzysowego na stronie internetowej urzędu wojewódzkiego, a następnie w naziemnej telewizji cyfrowej (telewizja regionalna) i aplikacjach telefonicznych. Użytkownik na ekranie telewizora poprzez napisy DVB, a także w telegazecie od strony 430 lub w TV hybrydowej –

standard HbbTV, zobaczy komunikat obowiązujący wyłącznie na terenie województwa, w którym się znajduje (zaznaczyć trzeba, że telewizja hybrydowa umożliwia także dotarcie przez użytkownika do komunikatów emitowanych w całym kraju). Takie zregionalizowane podejście jest możliwe dzięki wykorzystaniu przez TVP S.A. zaawansowanych technologii oraz przy zaangażowaniu w przedsięwzięcie regionalnych ośrodków telewizyjnych.

Bezpłatna aplikacja mobilna RSO (platformy: Android, iOS, WindowsPhone) umożliwia dostęp do komunikatów generowanych na terenie całego kraju. W celu zapoznania się z konkretnym komunikatem wystarczy „ściągnąć” aplikację RSO, a następnie wybrać dowolne województwo. Aplikacja telefoniczna zaopatrzona została również w część zawierającą poradniki postępowania w sytuacjach kryzysowych. Poradniki opracowane przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji oraz Rządowe Centrum Bezpieczeństwa pogrupowane zostały w następujące kategorie:

- Poradnik obywatela;
- Alarmowanie i ostrzeżenie;
- Ewakuacja;
- Pożary;
- Powódzie i podtopienia;
- Skażenia, epidemie, zatrucia;
- Pogodowe zjawiska ekstremalne;
- Terror;
- Bezpieczny wypoczynek;
- Zagrożenia naturalne i techniczne.

Docelowo planowane jest uruchomienie kolejnego kanału dystrybucji komunikatów – poprzez wysyłanie wiadomości SMS na telefon komórkowy zdefiniowanego uprzednio użytkownika. Decyzja o uruchomieniu tej funkcjonalności pozostaje w gestii wojewody.

KOMENTARZ

Usługa Regionalnego Systemu Ostrzegania udostępniona przez MAC we współpracy z Telewizją Polską S.A. w wersji pilotażowej we wszystkich województwach w kraju świadczona będzie w takiej formie do końca sierpnia 2014 r. Decyzję dotyczącą kontynuacji projektu pozostawiono wojewodom i to od nich zależeć będzie przyszłość RSO na terenie danego województwa.

Ocena przygotowania państwa do sezonu zimowego 2013/2014¹

Beata Janowczyk
Wydział Analiz RCB

Według prognoz meteorologicznych nadchodząca zima nie będzie znacząco odbiegać od normy. Nie przewiduje się bardzo silnych mrozów i ekstremalnych opadów śniegu. Występować mogą typowe dla sezonu zimowego zagrożenia spowodowane zjawiskami meteorologicznymi, a wśród nich także te najgroźniejsze, skutkujące zgonami z wychłodzenia organizmu oraz awarie sieci energetycznych, ciepłowniczych i kanalizacyjnych, a także utrudnienia w przejezdności szlaków komunikacyjnych. Według informacji przekazanych do Rządowego Centrum Bezpieczeństwa administracja jest dobrze przygotowana do sezonu zimowego. Zagrożenia mogące skutkować wystąpieniem sytuacji kryzysowej są zidentyfikowane i monitorowane, a struktury systemu zarządzania kryzysowego są przygotowane do reagowania.

Od kilku miesięcy w mediach pojawiają się alarmujące informacje o nadchodzącej „zimie stulecia”. Analizy prognoz sezonowych opracowanych przez służby meteorologiczne Rosji, Wielkiej Brytanii i USA nie potwierdziły tych doniesień. Orientacyjna sezonowa prognoza meteorologiczna dla Polski nie przewiduje również wystąpienia szczególnych anomalii pogodowych oraz długiej i mroźnej zimy². Średnia temperatura powietrza utrzyma się w pobliżu górnej granicy normy lub nieznacznie ją przekroczy. Średnia sezonowa suma opadów będzie kształtować się w przedziale wartości średnich³. Przewiduje się, że jedynie w grudniu suma opadów nieznacznie przekroczy normę⁴. Występować może jednak szereg zagrożeń, spowodowanych typowymi dla tego okresu zjawiskami meteorologicznymi. Do najgroźniejszych z nich zaliczyć należy zgony z wychłodzenia

organizmu, awarie sieci energetycznych, ciepłowniczych i kanalizacyjnych, uszkodzenia infrastruktury, utrudnienia w przejezdności szlaków komunikacyjnych i lawiny śnieżne. Czynniki wywołujące zagrożenia to silny mróz, silny wiatr, intensywny opad śniegu, opad marznącego deszczu, oblodzenie i szadz.

Ryzyko wystąpienia powodzi jest małe z uwagi na korzystne wyjściowe warunki hydrologiczne – stany wód na rzekach kraju są średnie i niskie. Aktualna oraz prognozowana sytuacja pogodowa wskazuje, że w analizowanym okresie oczekiwać należy wzrostów stanów wody do strefy wody wysokiej. Od drugiej połowy grudnia istnieje możliwość tworzenia się zjawisk lodowych, powodujących lokalne większe wahania i na ogół wzrosty stanu wody. W styczniu przewiduje się dalsze wahania stanów wody z możliwością lokalnych wzrostów związanych z okresowym zanikaniem i ponownym rozwojem zjawisk lodowych. W rzekach południowo zachodniej i południowej części kraju prognozowany jest wzrost poziomu wody związany z okresowym topnieniem pokrywy śnieżnej. W lutym wystąpią dalsze wzrosty do strefy wody wysokiej związane ze spływem wód roztopowych oraz zanikaniem zjawisk lodowych. Według prognozy, sytuacja meteorologiczna będzie korzystnie oddziaływać na proces topnienia śniegu i pokrywy lodowej na rzekach.

¹ W artykule wykorzystano materiały Wydziału Analiz RCB oraz informacje przekazane przez IMGW-PIB, KZGW, WCZK i PSE S.A.

² Według *Orientacyjnej sezonowej prognozy pogody dla Polski Centralnej na okres grudzień 2013 – luty 2014*, opracowanej w Centrum Nadzoru Operacyjnego IMGW-PIB.

³ W ujęciu statystycznym przedział wartości normalnych (1971-2000) dla średniej miesięcznej temperatury wynosi od -2,2°C do -0,1°C, a dla średniej miesięcznej sumy opadów od 69 mm do 90 mm.

⁴ W ujęciu statystycznym przedział wartości normalnych (1971-2000) dla średniej miesięcznej sumy opadów w grudniu wynosi od 28 mm do 41 mm, w styczniu od 15 mm do 27 mm a w lutym od 16 mm do 26 mm.

Spływ wód roztopowych prognozowany jest na styczeń i luty. Nie należy jednak wykluczyć innego, mniej korzystnego scenariusza przebiegu roztopów. Długotrwałe utrzymywanie się silnych mrozów oraz opady śniegu przewyższające normę stanowią mogą potencjalne ryzyko wystąpienia powodzi roztopowej. Największe zagrożenie wystąpiłoby w przypadku nadejścia gwałtownego ocieplenia powodującego szybkie wzrosty przepływu wody w rzekach w wyniku topnienia śniegu. Dodatkowym niebezpieczeństwem byłoby, przyspieszające ten proces, równoczesne intensywne opady deszczu przy utrzymujących się zjawiskach lodowych na dolnych odcinkach rzek.

Niezależnie od warunków pogodowych należy spodziewać się podtopień, które pojawiają się w chwili znacznego ocieplenia (kilkudniowego z dodatnią temperaturą w dzień i w nocy), zwłaszcza w lokalnych obniżeniach terenu z utrudnionym odpływem. W ujściowych odcinkach rzek Przymorza oraz na Żuławach Wiślanych, Zalewie Wiślany i Szczecińskim istnieje możliwość znacznych wzrostów stanów wód spowodowanych silnym wiatrem z sektora północnego. Zwiększone zagrożenie powodzią sztormową dotyczy szczególnie grudnia oraz stycznia.

Oceniając stan przygotowania Państwa do sezonu zimowego uwzględniono kilka aspektów działalności organów administracji oraz służb mających na celu zminimalizowanie skutków zjawisk pogodowych. Szczególną uwagę zwrócono na bezpieczeństwo powodziowe, energetyczne, ciepłownicze i gazowe, wsparcie osób potrzebujących oraz zimowe utrzymanie dróg i torów kolejowych.

Analiza przekazanych do Rządowego Centrum Bezpieczeństwa informacji wskazuje, że struktury systemu zarządzania kryzysowego są dobrze przygotowane do sezonu zimowego. Zagrożenia mogące skutkować wystąpieniem sytuacji kryzysowej są zidentyfikowane i monitorowane, a administracja i służby są gotowe do reagowania. W ramach przygotowania do sezonu zimowego odbyły się posiedzenia wojewódzkich zespołów zarządzania kryzysowego oraz spotkania wojewodów ze służbami, strażami, inspekcjami, instytucjami oraz jednostkami samorządu terytorialnego mające na celu sprawdzenie ich przygotowania do działań w sytuacji wystąpienia zagrożeń spowodowanych zjawiskami meteorologicznymi.

Zintensyfikowano politykę prewencyjno-informacyjną dotyczącą zagrożeń występujących w okresie zimowym, ze szczególnym uwzględnieniem współpracy z inspektorami nadzoru budowlanego, którzy prowadzą działania mającą na celu przypomnienie właścicielom i zarządcom obiektów

budowlanych o obowiązku odśnieżania oraz wykonywania okresowych ocen stanu technicznego budynków o powierzchni dachu przekraczającej 1000 m². W okresie intensywnych opadów śniegu prowadzone będą kontrole grubości pokrywy śnieżnej na dachach obiektów wielkopowierzchniowych.

Prowadzone akcje informacyjne mają również na celu przypomnienie właścicielom, zarządcom i użytkownikom obiektów budowlanych o zasadach zapobiegania niewłaściwemu użytkowaniu instalacji i urządzeń grzewczych, które mogą doprowadzić do zatrucia tlenkiem węgla. PSP i OSP prowadzą kampanie społeczno-edukacyjne takie jak: *Nie dla czadu, Czujka w każdym domu, Czad usypia czy Bezpieczny dom*, których celem jest m.in. uświadomienie społeczeństwu niebezpieczeństwa związanego z tlenkiem węgla i możliwości przeciwdziałania zagrożeniu. Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska prowadzą stały monitoring jakości powietrza. W przypadku występowania przekroczeń norm zanieczyszczeń, przekazywane są do właściwych powiatowych centrów zarządzania kryzysowego oraz środków masowego przekazu powiadomienia oraz zalecenia dla ludności.

W zakresie bezpieczeństwa powodziowego stan przygotowania należy uznać za dobry. Zidentyfikowano miejsca na rzekach, które mogą stwarzać zagrożenie powodziowe. Skontrolowano i przygotowywano do sezonu zimowego urządzenia hydrotechniczne. Przeprowadzono przeglądy stanu technicznego obwałowań a stwierdzone uszkodzenia są likwidowane. Na zbiornikach wodnych posiadających retencję powodziową przygotowane zostały odpowiednie rezerwy powodziowe, które umożliwią zmniejszenie kulminacji potencjalnych wezbrań roztopowych.

Regionalne zarządy gospodarki wodnej zabezpieczyły flotę 20 lodołamaczy polskich i 6 niemieckich (na podstawie polsko-niemieckiego porozumienia), których zadaniem jest przeciwdziałanie powodzi zatorowej i umożliwienie spływu wód roztopowych. W sytuacji utrzymania się niskich stanów wód, zagrożeniem dla prowadzenia akcji lodołamania może być niewystarczająca głębokość jeziora Dąbie i Odry Granicznej oraz Wisły na odcinku Tczew – Włocławek. Magazyny przeciwpowodziowe są wyposażone w sprzęt niezbędny do podjęcia ewentualnych działań przeciwpowodziowych.

Administracja oraz odpowiednie instytucje są przygotowane do ewentualnych awarii energetycznych, ciepłowniczych i gazowych. Dokonano przeglądu stanu technicznego

i niezbędnych napraw poszczególnych systemów. Wszystkie elektrociepłownie posiadają zapasy węgla na okres grzewczy. Operatorzy energetyczni posiadają plany reagowania w sytuacjach występowania masowych uszkodzeń w sieciach. Wykonane przed sezonem zimowym przez PSE S.A. bilanse mocy wskazują na wystarczalność krajowych zasobów wytwórczych dla pokrycia krajowego zapotrzebowania na moc elektryczną. W przypadku utraty znacznej części krajowych zdolności wytwórczych, możliwe są awaryjne dostawy energii z zagranicy. Silny mróz i rozwój zjawisk lodowych na rzekach przy niskich stanach wód nie stanowi zagrożenia dla pracy polskich elektrowni, ze względu na zrzut gorącej wody zlokalizowanej powyżej miejsca poboru.

Administracja jest bardzo dobrze przygotowana w zakresie wsparcia osób potrzebujących. Na terenie wszystkich województw funkcjonują ośrodki przygotowane na udzielenie pomocy nie tylko bezdomnym, ale także starszym, niepełnosprawnym oraz znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. W wojewódzkich centrach zarządzania kryzysowego funkcjonują bezpłatne całonocne infolinie dla osób bezdomnych, gdzie można uzyskać informacje o miejscach i formach udzielania pomocy. Zalecono skontrolowanie zasilania awaryjnego energią elektryczną w szpitalach. Zaktualizowano listę

gospodarstw rodzinnych wymagających ciągłej dostawy prądu w związku z działaniem aparatury podtrzymującej zdrowie lub życie chorych. Policja podjęła działania mające na celu identyfikację miejsc pobytu osób bezdomnych, samotnych i niesamodzielnych, które narażone mogą być na utratę życia i zdrowia w wyniku wychłodzenia organizmu, aby w okresach występowania mrozu miejsca te kontrolować w celu udzielania pomocy.

W okresie zimowym należy liczyć się z występującymi utrudnieniami komunikacyjnymi spowodowanymi m.in. intensywnymi opadami śniegu, opadami marznącego deszczu, oblodzeniami czy silnym wiatrem. Podmioty drogowe i kolejowe uwzględniły te zagrożenia w przyjętych procedurach operacyjnych. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad oraz Zarządy Dróg Wojewódzkich są przygotowane do utrzymania dróg w okresie zimowym. Do odśnieżania szlaków komunikacyjnych oraz obiektów infrastruktury o istotnym znaczeniu dla funkcjonowania państwa mogą zostać użyte pododdziały i oddziały Sił Zbrojnych RP. W sytuacji intensywnych opadów śniegu mogą jednak wystąpić problemy związane z utrzymaniem dróg powiatowych i gminnych, co związane może być z niewystarczającymi środkami finansowymi na ten cel.

KOMENTARZ

Jeszcze przed nadejściem kalendarzowej zimy organy administracji oraz służby miały możliwość sprawdzenia przygotowania do zagrożeń zimowych. W wyniku silnego wiatru i opadów śniegu, które wystąpiły na początku grudnia br., w całym kraju dochodziło do awarii sieci energetycznych i kolejowych, uszkodzeń budynków oraz znacznych utrudnień na drogach. Dostaw prądu pozbawionych było ponad pół miliona odbiorców. Odwołano około pięćdziesiąt kursów pociągów pasażerskich a ponad tysiąc było opóźnionych. Analizując zaistniałą sytuację uznać należy, że siły i środki straży pożarnej oraz służb energetycznych, drogowych i kolejowych pozostające w dyspozycji poszczególnych województw okazały się być wystarczające do reagowania. Nie zaistniała konieczność uruchamiania sił i środków Sił Zbrojnych RP. Organy administracji oraz środki masowego przekazu na bieżąco informowały ludność o zagrożeniu, co pozwoliło zminimalizować jego skutki.